

UZASADNIENIE

punktu II postanowienia z 15 czerwca 2020 roku

Rozpoznaniu i uwzględnieniu podlegał wniosek o udzielenie zabezpieczenia zawarty w pozwie zawierającym żądania ustalenia nieważności umowy i zasądzenia na rzecz powodów określonej w pozwie kwoty w złotych, stanowiącej .

Postępowanie zabezpieczające jest procesową formą tymczasowej ochrony prawnej i spełnia pomocniczą rolę w stosunku do postępowania rozpoznawczego. Jego celem jest zapewnienie efektywności orzeczenia wydanego w postępowaniu, w którym wierzyciel ma dochodzić swego roszczenia, jednakże bez przesądzania o kształcie przyszłego rozstrzygnięcia w sprawie. Zgodnie z art. 730§2 kpc sąd może udzielić zabezpieczenia przed wszczęciem postępowania lub w jego toku, natomiast w myśl art. 730¹§1 kpc udzielenia zabezpieczenia może żądać każda strona lub uczestnik postępowania, jeżeli uprawdopodobni roszczenie oraz interes prawny w udzieleniu zabezpieczenia.

Według art. 730¹§2 kpc. interes prawny istnieje, gdy brak zabezpieczenia uniemożliwi lub poważnie utrudni wykonanie zapadłego w sprawie orzeczenia lub w inny sposób uniemożliwi lub poważnie utrudni osiągnięcie celu postępowania w sprawie. Osiągnięcie celu postępowania w sprawie w rozumieniu art. 730¹§2 kpc wiązać należy z rodzajem ochrony prawnej, której udzielenia żąda się w postępowaniu cywilnym. O istnieniu podstawy zabezpieczenia można, więc mówić wtedy, gdy bez zabezpieczenia ochrona prawna udzielona w merytorycznym orzeczeniu w sprawie okaże się niepełna.

Natomiast roszczenie jest uprawdopodobnione, jeżeli prima facie jest znaczna szansa na jego istnienie, co nie wyklucza tego, iż w świetle głębszej analizy stanu faktycznego i prawnego, sąd poczyni odmienną ocenę. Wymóg uprawdopodobnienia, a nie dowiedzenia istnienia roszczenia, oznacza zwolnienie strony, obciążonej ciężarem takiego uprawdopodobnienia, z obowiązku zachowania szczegółowych przepisów o postępowaniu dowodowym (art. 243 kpc.). Do uprawdopodobnienia roszczenia nie jest natomiast wystarczające samo tylko przedstawienie twierdzeń co do okoliczności, które roszczenie miałyby uzasadniać.

Rozpoznając pierwszą konieczną do udzielenia zabezpieczenia przesłankę, dla potrzeb udzielenia zabezpieczenia uznać należało, że powodowie uprawdopodobnili roszczenie o ustalenie nieważności umowy. Samo zawarcie umowy, jej treść i zmiany zostały uprawdopodobnione przez złożenie odpowiednich dokumentów. Wynikające z umowy przeznaczenie kredytu – zakup domu o adresie odpowiadającym adresowi powodów – uprawdopodobniają, że powodowie zawierając umowę działali jako konsumenci.

Ocena uprawdopodobnienia roszczenia sprowadza się zatem do dokonania wstępnej prawnej oceny treści łączącego strony stosunku prawnego. Dotyczy to w szczególności tej części umowy kredytu indeksowanego, która nakazuje stosować przy dokonywaniu niezbędnych dla jej wykonania przeliczeń kursy ustalane w bankowej tabeli kursów. Ocena jest przy tym dokonywana w oparciu o treść umowy, co nie wyklucza, że przy uwzględnieniu stanowisk obu stron, przedstawionych przez nie twierdzeń i dowodów, jej wynik będzie odmienny niż przyjęty na tym etapie postępowania.

W ramach niniejszego sprawy istotne jest, że sporne postanowienia dotyczące indeksacji kredytu odpowiadają postanowieniom, które zostały prawomocnie uznane za niedozwolone w ramach kontroli abstrakcyjnej i znajdują się w rejestrze prowadzonym przez Prezesa Urzędu Konkurencji i Konsumentów pod pozycjami 3178 i 3179.

Zgodnie z art. 479⁽⁴³⁾ kpc w zw. z art. 9 ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 roku o zmianie ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów oraz niektórych innych ustaw, sąd jest związany takim wpisem. Z art. 479⁽⁴³⁾ kpc wynikało, że prawomocny wyrok Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów o uznaniu postanowień za niedozwolone ma skutek wobec osób trzecich od chwili wpisania go do rejestru klauzul niedozwolonych. Przepis ten wprowadzie co do zasady

utracił moc, jednak zgodnie z art. 9 ustawy z 5 sierpnia 2015 r. w odniesieniu do postanowień wzorca umowy, które zostało wpisane do rejestru postanowień wzorców umów uznanych za niedozwolone, stosuje się przepisy w brzmieniu dotychczasowym, nie dłużej niż 10 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy (17 kwietnia 2016 roku). Zakres mocy wiążącej wyroków SOKiK rozstrzygnęła uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., która przesądziła, że w związku z rozszerzoną prawomocnością orzeczeń SOKiK, skutek materialny rzeczy osądzonej prawomocnych rozstrzygnięć sądu odnośnie wzorca umownego rozciąga się na postępowania indywidualne pomiędzy danym przedsiębiorcą, a każdym konsumentem który zawarł z tym przedsiębiorcą umowę w oparciu o ten sam wzorzec. Przedsiębiorca, przeciwko któremu zapadł wyrok SOKiK musi liczyć się z tym, że w każdym indywidualnym sporze z jego udziałem ogół konsumentów, którzy zawarli z przedsiębiorcą umowę, do której stosuje się taki wzorzec umowy może powoływać się na prejudycjalny skutek tego wyroku, co oznacza, że sąd musi uznać dane postanowienie umowne za niedozwolone (tak też wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 14 lipca 2019 roku, sygn. VI ACa 1712/17).

W konsekwencji sąd co do zasady nie może odmiennie ocenić określonych postanowień umownych i jest zobowiązany do przyjęcia, że postanowienie o takiej treści jako niedozwolone postanowienie umowne spełnia wszystkie określone w przepisach kodeksu cywilnego przesłanki.

Sąd dopuszcza, że w indywidualnej sprawie możliwe jest wykazanie przez przedsiębiorcę niezaimplementowania wszystkich przesłanek uznania określonego postanowienia za niedozwolone. Nie chodzi jednak o ponowną ocenę zakwestionowanego postanowienia w kontekście zawartej umowy, jego funkcji i skutków zastosowania (w tym ocena czy w takim kontekście postanowienia rażąco naruszają interesy konsumenta), a przedstawienie, zaś w razie potrzeby udowodnienie, takich faktów, które mogłyby doprowadzić do wniosku, że:

- przyjęcie określonej treści postanowienia, mimo że odpowiada ona treści wzorca, było wynikiem indywidualnych negocjacji i w konsekwencji uzgodnień.
- istnieją szczególne okoliczności związane z procesem zawierania umowy, które nakazują przyjąć, że nie doszło do narzucenia postanowień zaczerpniętych z wzorca w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami.

Dokonanie takiej oceny możliwe jest jednak dopiero po przeprowadzeniu postępowania i nie zmienia tego, że na obecnym jego etapie i na potrzeby uprawdopodobnienia roszczenia, wystarczający jest sam fakt istnienia takich wpisów w rejestrze. Zauważyć przy tym należy, że stanowisko o niedozwolonym charakterze postanowień dotyczących stosowania przez banki odesłania do własnych tabel kursów przy wykonywaniu umowy kredytu uznać należy za przeważające w orzecznictwie Sądu Najwyższego (wyroki z 4 kwietnia 2019 r. sygn. III CSK 159/17, z 10 maja 2019 r. sygn. I CSK 242/18, z 27 listopada 2019 r., sygn. II CSK 483/18, z 11 grudnia 2019 r., sygn. V CSK 382/18).

Powyższe, przy zastosowaniu art. 385¹§1 kc, powoduje konieczność uznania, że zostało uprawdopodobnione, że postanowienia §2 ust.2 oraz §7 ust.1 umowy nie wiążą powodów. Ponieważ kształtują one główny przedmiot umowy, tj. zasady zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu i przesądza o charakterze umowy jako umowy kredytu indeksowanego, ich wyeliminowanie z umowy powoduje jej nieważność.

Dodatkową przesłanką zasadności powództwa o ustalenie jest, zgodnie z art.189 kpc, istnienie interesu prawnego w zgłoszeniu żądania ustalenia. Powodowie mają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy, bowiem wygenerowała ona długoterminowy stosunek prawny, który, zgodnie z jego treścią, nie został dotychczas wykonany. Ewentualne uwzględnienie roszczeń kredytobiorcy o zapłatę (zwrot) należności spełnionych dotychczas na rzecz banku nie regulowałoby w sposób definitywny wzajemnych relacji stron. Wniosek przeciwny byłby zasadny tylko przy przyjęciu, że prawomocne orzeczenie sądu wiąże nie tylko w zakresie sentencji, ale również motywów rozstrzygnięcia, co do czego nie ma jednak zgody w orzecznictwie i doktrynie (zob. postanowienie SN z 9 stycznia 2019 roku, sygn. I CZ 112/18, w którym wskazano, że „W zależności bowiem od poglądu prezentowanego przez poszczególne składy orzekające w procesach o inne roszczenia z tego samego stosunku prawnego, kwestia oceny mocy wiążącej prawomocnego orzeczenia może być różnie rozstrzygana. Skutkuje to brakiem pewności sytuacji prawnej strony.”). Tymczasem stwierdzenie nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy przesądza nie tylko o (ewentualnej)

możliwości domagania się zwrotu już spełnionych świadczeń. Jak wskazał Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 28 października 2018 roku, sygn. I ACa 623/17, „Orzeczenie stwierdzające nieważność umowy niweczy jej skutki ex tunc i z uwagi na związanie zarówno stron, jak i innych sądów jego treścią z mocy art. 365§1 kpc., jako swoisty prejudykat, ma istotne znaczenie dla dalszych czynności stron w związku ze spłacaniem kredytu przez powoda.” Rozstrzyga w sposób ostateczny o braku obowiązku spełniania na rzecz banku świadczeń w przyszłości, a więc o nieistnieniu obowiązku spłaty kolejnych rat kredytu. Jedynie zatem ustalające orzeczenie sądu znosi więc wątpliwości stron i zapobiega dalszemu sporowi o roszczenia banku wynikające z umowy. Na tym zaś polega interes prawny w rozumieniu art. 189 kpc.

W związku z powyższym, żądanie ustalenia nieistnienia stosunku prawnego wynikającego z umowy kredytu należy uznać na obecnym etapie za uprawdopodobnione.

Powodowie posiadają też interes prawny w uzyskaniu zabezpieczenia roszczenia o ustalenie. Celem postępowania dotyczącego roszczenia o ustalenie w zgłoszonym kształcie jest zakończenie wykonywania nieważnej umowy kredytu, w tym zwolnienie kredytobiorcy od obowiązku dalszego jej wykonywania, tj. świadczenia na rzecz banku. Dalsze spełnianie świadczeń, co do których na obecnym etapie postępowania zostało uprawdopodobnione, że nie mają oparcia w umowie, doprowadzałyby równocześnie do niezasadnego obciążania powodów i dalszego bezpodstawnego wzbogacania pozwanego, bezzasadnie zwiększając skalę rozliczeń koniecznych w przypadku stwierdzenia nieważności umowy. Istotne jest przy tym, że, jak wynika z zaświadczenia banku załączonego do pozwu (k.43), suma wpłat dokonanych przez powodów już w momencie wniesienia pozwu przekracza swoją wartością wysokość kwoty, którą bank świadczył (odpowiednio 208 234,11 zł i 205 000 zł). W przypadku nieudzielenia zabezpieczenia powodowie byłiby zobowiązani do dalszego spełniania świadczeń, co do których zostało uprawdopodobnione, że nie mają oparcia w umowie, a których wysokość przekracza 1 300 zł miesięcznie. Utrzymywanie się takiego stanu oznaczałoby znaczne utrudnienie w osiągnięciu celu postępowania, co przesądza o istnieniu interesu prawnego w uzyskaniu zabezpieczenia (zob. postanowienie Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 1 kwietnia 2020 r., sygn. VI ACz 1137/19).

Zgodnie z art. 755§1 pkt 1 kpc jeżeli przedmiotem zabezpieczenia nie jest roszczenie pieniężne, sąd udziela zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni. W szczególności sąd może unormować prawa i obowiązki stron lub uczestników postępowania na czas trwania postępowania.

W zakresie unormowania praw i obowiązków stron leży również określenie innego terminu spełniania świadczeń, w tym jego odroczenie. Udzielając zabezpieczenia sąd miał na uwadze aby nie obciążać pozwanego ponad potrzebę. Zauważyć trzeba, że interesy pozwanego są zabezpieczone, w przypadku oddalenia powództwa, istniejącym zabezpieczeniem hipotecznym kredytu. Trzeba też podkreślić, że wstrzymanie obowiązku płatności rat w terminach wynikających z harmonogramu nie oznacza zwolnienia kredytobiorcy z ewentualnego (w przypadku oddalenia powództwa) obowiązku uiszczenia odsetek kapitałowych należnych bankowi za ten okres. Zabezpieczenie jedynie odsuwa termin płatności rat, jednak poza tym nie ingeruje w kształt łączącego strony stosunku.

W związku z powyższym orzeczono jak w sentencji postanowienia.

ZARZĄDZENIE

(...)